

PM Rotel VIII (Dnr KS 2018/1290)

Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68)

Remiss från justitiedepartementet

Remisstid 28 februari 2019

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Justitiedepartementets betänkande Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68) har remitterats till Stockholms stad. Utredningens uppdrag har varit att se över delar av föräldrabalken om fastställande av faderskap och föräldraskap samt att göra en översyn av de författningar som handlar om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter. Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser överlag att utredningens förslag till lagändringar bidrar till att åstadkomma förändringar som får positiva konsekvenser för kvinnliga gifta par och kvinnor som är registrerade partner och de gifta par där en av, eller båda, makarna har ändrat könstillhörighet.

Socialnämnden ställer sig i huvudsak positiv till förslagen men anser att en preliminär faderskaps/föräldraskapsbekräftelse borde kunna göras även före barnets födelse och att 14 dagar efter barnets födelse är en något för kort tidsfrist för elektronisk bekräftelse.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd är i stort positiv till de förslag till förändringar som presenteras i betänkandet.

Skärholmens stadsdelsnämnd menar att förslagen kommer att bidra till en ändamålsenlig, jämlik och modern föräldrabalk.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att det är positivt att likställigheten ökar mellan gifta makar eller registrerade partner samt de gifta par där en av eller båda makarna har ändrat könstillhörighet.

Mina synpunkter

Regleringen av föräldraskap vid assisterad befruktning utgår ifrån tanken att det ligger i barnets intresse att dess juridiska föräldrar är de vuxna som utgör barnets familj, även om dessa inte är de genetiska föräldrarna.

De föreslagna förändringarna i regelverket om faderskaps- och föräldraskapspresumtion underlättar för barn att få sina föräldrar juridiskt fastställda på ett snabbare och rättssäkrare sätt. Förslagen skapar också en ökad likställighet av regleringen av föräldraskap för gifta oavsett kön.

Jag välkomnar att betänkandet föreslår att den otidsenliga regleringen av bekräftelse av faderskap och föräldraskap för ogifta föräldrar ska moderniseras. Jag instämmer med vad vissa remissinstanser anfört om att kravet på att elektronisk bekräftelse ska ske inom 14 dagar efter barnets födelse kan behöva mildras.

Jag är positiv till att Rättsmedicinalverket föreslås ta över ansvaret för rättsgenetiska utredningar, och att verksamheten föreslås anslagsfinansieras, vilket bland annat bidrar till minskade kostnader för kommunerna.

Jag hänvisar i övrigt till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande

Stockholm den 14 februari 2019

JAN JÖNSSON

Bilaga

Betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap, SOU 2018:68.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Justitiedepartementets betänkande *Nya regler om faderskap och föräldraskap* har remitterats till kommunstyrelsen. Utredningens uppdrag har varit att se över delar av föräldraskapen om fastställande av faderskap och föräldraskap samt att göra en översyn av de författningar som handlar om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter. Kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 december 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningens förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet *1.4 I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet*.

Stadsledningskontoret anser överlag att utredningens förslag till lagändringar bidrar till att åstadkomma förändringar som får positiva konsekvenser för kvinnliga gifta par och kvinnor som är registrerade partners och de gifta par där en av, eller båda, makarna har ändrat könstillhörighet. Utredningen föreslår att föräldraskapet i ovan nämnda fall ska komma att presumeras istället för att som nu fastställas genom bekräftelse eller dom. De föreslagna förändringarna kommer även leda till en för föräldrarna ökad tillgänglighet. Ur ett barnperspektiv bör de föreslagna förändringarna leda till en ökad rättssäkerhet och bedöms därmed vara till gagn för det enskilda barnet.

Utredningen föreslår vidare även faderskap och föräldraskap ska kunna bekräftas elektroniskt i stället för vid ett besök hos socialnämnden. Förslaget innebär även en ökad tillgänglighet och lägre kostnader för föräldrar. För barn kan förslaget innebära positiva konsekvenser. Om bekräftelse görs elektroniskt kommer fler barn än i dag att få faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen i nära anslutning till barnets födelse. Den elektroniska lösningen föreslås tas fram av Skatteverket.

I utredningen föreslås även nya regler om rättsgenetisk undersökning, något beräknas beröra cirka 2 300 barn årligen. Utredningen föreslår att Rättsmedicinalverket ska vara den aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna och att verksamheten ska vara anslagsfinansierad innebär att de undersökningar som socialnämnden tar initiativ till inte kommer att belasta den kommunala budgeten.

De ovanstående förenklingsåtgärderna som föreslås antas innebära att socialnämndernas sammantagna kostnader för ärendehantering minskar. Förslagen antas endast påverka en liten del av det antal utredningar som socialnämnderna genomför och kommer således endast ge begränsade konsekvenser.

Stadsledningskontoret vill avslutningsvis påpeka att de föreslagna förändringarna medför konsekvenser som sträcker sig utom de aspekter som detta tjänsteutlåtande avhandlar. Ett presumerat föräldraskap får inverkan även på andra rättsområden, till exempel arvsrätten.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 11 december 2018 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 december 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att utredningen lyfter behovet av en jämlik lagstiftning där medborgare behandlas lika oavsett sexuell läggning och könstillhörighet. Förslagen till likabehandling förenklar också hanteringen av fastställande av föräldraskap, både för föräldrar och för socialtjänst.

En nackdel, som också nämns i utredningen, är att barnets möjligheter att få sin rätt till sitt biologiska ursprung tillgodosedd i samband med behandling med donerade könsceller försvåras.

När det gäller faderskapspresumtion uppstår emellanåt komplikationer då det inte alltid självklart är så att moderns make också är barnets far. I utredningen förs ett ingående resonemang kring lika rättigheter som grund för införandet av en föräldraskapspresumtion. Det hade varit välkommet att i den diskussionen även lyfta presumtionen som sådan, fördelar och nackdelar.

Möjligheten till elektronisk bekräftelse kommer att underlätta handläggningen av faderskap och föräldraskap. I utredningen beskrivs dock att elektronisk bekräftelse inte ska kunna göras före barnets födelse, då det i vissa fall är först när barnet fötts som det står klart att den man som trott sig vara far inte är det. Detta skulle dock kunna lösas genom en preliminär registrering som sedan bekräftas när barnet är fött. Om den möjligheten saknas kommer troligtvis många blivande föräldrar att ändå kontakta socialtjänsten innan barnafödelsen. Många vill vara säkra på att en far/förälder finns registrerad om något skulle hända modern. För andra föräldrar kan det tvärt om vara för mycket annat som händer före och efter förlösning, vilket gör att registrering av faderskap/föräldraskap inte får första prioritet. Att möjligheten att själv registrera elektroniskt bara finns i 14 dagar efter barnets födelse kan därför bli lite för kort tidsfrist. Det vore önskvärt med ytterligare någon veckas tidsfrist innan Skatteverket ska kontakta socialnämnden.

Utredningen kommer fram till att i mål om fastställande av faderskap ska under vissa förutsättningar ett förordnande om rättsgenetisk undersökning för utredning av faderskap på vävnad från en avliden man få meddelas. Det framgår dock inte hur ärendet ska hanteras i samband med ändrad könstillhörighet, det vill säga om befruktning skett med en kvinnas spermier som då enligt utredningens övriga delar bör vara att betrakta som mor eller som förälder.

Det föreslås också i utredningen att Rättsmedicinalverket ska vara den enda aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna och att det ska vara anslagsfinansierat. Då den huvudsakliga anledningen till att andra aktörer har använts är att kostnaderna är högre för att anlita Rättsmedicinalverket så är förvaltningen positiv till förslaget och instämmer också i att en sådan ordning underlättar uppföljning och tillsyn.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 december 2018 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Omedelbar justering.

Rinkeby-Kistas stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 november 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i stort positiv till de förslag på lagändringar som presenteras i betänkandet. Förslagen kommer att bidra till könsneutralt föräldraskap vilket innebär lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, kön eller könsidentitet. Förvaltningen ställer sig också positiv till förslaget ur ett barnrättsperspektiv då förslaget innebär att det nyfödda barnet får två vårdnadshavare och en familjerättslig tillhörighet på ett snabbt och enkelt sätt.

Föräldraskapspresumtion

Förvaltningen stöder de förslag som betänkandet föreslår gällande faderskapspresumtion, som för samkönade gifta par ska utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtion vilket innebär att det är äktenskapet som får rättslig verkan för föräldraskapet vid barnets födelse. Barnet får därmed snabbare två juridiska föräldrar och vårdnadshavare.

Nya formkrav

Förvaltningen är positiv till förslaget om att ta bort kravet för bevittning vid bekräftelse av faderskap/föräldraskap för barn som inte fyllt 18 år. Förvaltningen ser även positivt på förslaget att föräldrar elektroniskt ska kunna bekräfta faderskapet/föräldraskapet på egen hand och när det passar dem. Förvaltningen instämmer i att 14 dagar är en rimlig tid vid en normal förlossning, graviditet och första tid med barnet. Förvaltningen menar dock att 14 dagar kan vara en för kort tid för många att hinna registrera faderskap/föräldraskap utifrån att tiden efter ett barns födelse i vissa fall kan försvåra för föräldrar att inkomma med bekräftelsen i rätt tid. Det kan exempelvis vara om föräldrar drabbas av mindre problem i samband med förlossning eller första tiden efter barnets födelse. Det kan även vara situationer då barnet behöver neonatalvård som gör att något mer tid behövs för bekräftelse.

Förvaltningen menar att det finns risk att föräldrar som av olika skäl varit upptagna av andra processer runt barnet och därmed prioriterat barnets behov, lämnas över till socialnämndens utredningsansvar redan efter 14 dagar, när de skulle kunna ha gjort bekräftelsen elektroniskt om de haft mer tid på sig.

Förvaltningen anser att då utredningen påvisar att en elektronisk bekräftelse innebär att föräldrarna ska sätta sig in i vårdnadsfrågan och i information om eventuellt hävande av faderskap bör detta ges tillräckligt med tid. I utredningens förslag diskuteras möjligheten att i efterhand utvärdera om tidsfristen är ändamålsenlig. Förvaltningen anser att en mer rimlig tidsfrist för detta är tre till fyra veckor och att denna tidsfrist bör gälla redan då ikraftträdandet av nya reglerna sker.

Förvaltningen är positivt inställd till förslaget om möjligheten att elektroniskt bekräfta faderskap/föräldraskap även utifrån att kommunerna beräknas få minskade kostnader för detta. Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att kommunerna har beredskap med handläggare att hantera de enklare faderskaps-/föräldraskapsärenden som inte anmäls i tid och som kräver besök. Det är också viktigt att betona att kostnaderna för komplicerade faderskaps-/föräldraskapsärenden som handläggs av familjerättssekreterare inte kommer att minska. Minskningen kommer att ske i de enklare ärenden som faller inom ramen för föräldraskapspresumtionen. Det är därför viktigt att hänsyn tas till hur fördelningen av

komplicerade ärenden i de olika kommunerna ser ut när man beräknar de minskade kostnaderna för respektive kommun. De kommuner som har en högre andel komplicerade ärenden behöver ha beredskap för dessa även efter det att de nya reglerna börjar gälla.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2018 följande.

Stadsdelsnämnden beslutar att lämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 november 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i stort positiv till de förslag på lagändringar som presenteras i betänkandet. Förslagen kommer att bidra till könsneutralt föräldraskap vilket innebär lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, kön eller könsidentitet. Förvaltningen ställer sig också positiv till förslaget ur ett barnrättsperspektiv då förslaget möjliggör att barnet får två vårdnadshavare och en familjerättslig tillhörighet på ett snabbt och enkelt sätt.

Föräldraskapspresumtion

Förvaltningen stödjer de förslag som betänkandet föreslår gällande föräldraskapspresumtion, som för samkönade gifta par skall utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtion, vilket innebär att det är äktenskapet som får rättslig verkan för föräldraskapet vid barnets födelse. Detta skulle ge en ökad trygghet för barnet som snabbare får två juridiska föräldrar och vårdnadshavare.

Förvaltningen kan dock se en risk i att barnets möjligheter att få sin rättighet till att få faderskapet utrett kan försvinna vilket i sin tur kan försvåra och minska barnets rätt till sitt genetiska ursprung.

Nya formkrav

Förvaltningen ser positivt på förslaget om att ta bort kravet på bevitning för barn som inte fyllt 18 år och möjlighet till elektronisk bekräftelse av både fader-/föräldraskap. Bekräftelse ska ske inom 14 dagar från barnets födelse. Förvaltningen stödjer förslaget att föräldrarna ska kunna registrera fader-/föräldraskap på egen hand och när det passar dem. Detta anser förvaltningen utgår från barnets bästa då barnet fortare får faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen.

Förvaltningen är även positivt inställd till förslaget utifrån minskade kostnader för kommunerna samt minskad arbetsbelastning för kommunernas handläggare. Förvaltningen stödjer också förslaget om elektronisk bekräftelse utifrån Stockholms stads projekt om modernisering av sociala system.

Det kan dock finnas risk för informationsbrist när den enskilde måste söka själv och när det inte finns en myndighetsperson att fråga. Därför är det viktigt att det finns tydlig, enkel och lättläst information om vad gemensam vårdnad innebär, innan bekräftelse om faderskap eller föräldraskap görs. Det bör även finnas hänvisning till socialtjänsten/familjerätten om behov skulle finnas. Förvaltningen kan se en ökad risk av ogiltigförklarade faderskapsärenden utifrån att det kan tänkas vara enklare att ta på sig ett felaktigt faderskap via den digitala tekniken. Förslaget förutsätter att de berörda har tillgång till, och kunskaper om elektronisk teknik. Det är också extra viktigt att det finns tillgång till lättillgänglig enkel och lättläst information och möjlighet till stöd i användandet av tekniken.

Förvaltningen anser att det krav på samtycke som råder idag vid assisterad befruktning inte kan tillgodoses vid digitaliseringen och därför bör tas bort.

Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att kommunerna har beredskap av handläggare att hantera de enklare faderskapsärenden som inte anmäls i tid och som kräver besök. Det är också viktigt att betona att kostnaderna för komplicerade faderskapsärenden som handläggs av familjerättssekreterare inte kommer minska. Minskningen kommer ske i de enklare ärenden som faller inom ramen för faderskapspresumtionen.

Nya regler om rättsgenetisk undersökning

Förvaltningen ställer sig positiv till att Rättsmedicinalverket ska vara den enda aktören som ska utföra rättsgenetiska undersökningar och är positiv till en tydlig lagstiftning som innebär att kommunerna inte behöver genomföra egna upphandlingar eller upprätta avtal med andra aktörer. Förslaget innebär att kostnaden inte kommer belasta den kommunala budgeten utan kommer tillfalla staten.

Jämställdhetsanalys

Faderskap fastställs genom presumtion för mannen i olikkönade gifta par. När olikkönat par får barn genom assisterad befruktning anses mannen vara barnets far baserat på sitt samtycke till behandlingen, oavsett var behandlingen genomförts. För kvinnliga partner gäller motsvarande samtycke som grund till rättsligt föräldraskap enbart om behandlingen genomförts inom svensk sjukvård. Betänkandets förslag om en föräldraskapspresumtion som motsvarar faderskapspresumtionen skulle öka jämställdheten mellan män och kvinnor

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 december 2018 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 november 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Föräldraskapspresumtion

Förvaltningen ställer sig positiv till en ökad likställighet mellan gifta par genom att en föräldraskapspresumtion införs för den kvinna som är gift eller registrerad partner med barnets mor, på samma sätt som faderskap presumeras för en gift man. Förvaltningen ser också positivt på att likställigheten ökar för de gifta par där en av eller båda makarna har ändrat könstillhörighet. Förvaltningen ser också positivt på förslaget eftersom det leder till att barn snabbare får två föräldrar och vårdnadshavare registrerade, vilket är en rättighet som framgår i barnkonventionens artikel sju. Detta kommer särskilt för barn till kvinnliga samkönade gifta samkönade att bli en påtaglig förbättring.

Förvaltningen vill betona vikten av barns rätt till att känna till sitt ursprung och sin rätt att få vetskap om sitt ursprung, vilket bland annat framgår av barnkonventionens artiklar sju och åtta. När föräldraskapet presumeras läggs ansvaret helt på föräldern att upplysa barnet om dess ursprung. Genom att faderskapsutredningar inte kommer att göras och sedan läggas ned, försvinner barnets möjlighet att få faderskapet utrett. Däremot kommer det fortfarande att vara så när det gäller samboende kvinnliga par. Rätten för ett barn att få veta att hen är adopterat har nyligen stärkts i föräldrabalken, vilket kan kopplas till vikten av att ett barn får kunskap om sitt ursprung.

Nytt sätt att bekräfta faderskap och föräldraskap

Förvaltningen ser på positivt förslagen om att ta bort kravet på bevittning för bekräftelser som avser barn som inte har fyllt 18 år och på förslaget om att införa möjligheten att göra en elektronisk bekräftelse. Förändringarna kan leda till att barnet får två föräldrar och vårdnadshavare fastställt snabbare, i de fall föräldrarna är gifta eller registrerade partners. Förvaltningen stödjer också förslaget om elektronisk bekräftelse då det går i linje med Stockholms stads projekt om modernisering av sociala system.

Förvaltningen ser också positivt på att kostnaden för administrationen och att arbetsbördan inom socialtjänsten kommer att minska något. Med minskade antal personliga möten minskar dock möjligheten för socialtjänsten/familjerätten att ge samhällsinformation och för föräldrarna att få ställa frågor. Förvaltningen vill därför betona vikten av att det finns tydlig och enkel skriftlig information om vad gemensam vårdnad innebär, innan bekräftelse av faderskap eller föräldraskap görs. Det behöver finnas hänvisning till socialtjänsten/familjerätten för att kunna vända sig dit om det finns frågor. Förslaget förutsätter också att de berörda har tillgång till och kunskaper om det digitala verktyget.

Vid elektronisk bekräftelse och borttaget krav på bevittning kan det finnas en risk att antalet barn som har felaktig fader eller förälder registrerad ökar. Om felaktigt fastställda faderskap eller föräldraskap ökar skulle det leda till ökad arbetsbörda för socialtjänsten och tingsrätten med ogiltigförklarande av bekräftelsen och sedan faderskapsutredning/föräldraskapsutredning.

Det bör noteras att faderskapet eller föräldraskapet inte kommer att kunna bekräftas elektroniskt förrän barnet har fötts och barnet ska ha hemvist i landet.

Förvaltningen anser att det krav på samtycke som råder idag vid assisterad befruktning bör tas bort, både avseende dem som bekräftar inom 14 dagar och för dem som inte gör det. Kravet på samtycke bör endast finnas kvar om den som lämnat samtycket inte medverkar i utredningen.

Förvaltningen anser också att det bör tydliggöras vilka krav som ska finnas för att kunna fastställa faderskap eller föräldraskap elektroniskt.

Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att kommunerna har beredskap av handläggare att hantera de enklare ärendena avseende fastställande av både föräldraskap och faderskap som inte anmäls i tid och som kräver besök. Det är också viktigt att betona att kostnaderna för komplicerade faderskapsärenden inte kommer att minska. Minskningen kommer att ske i de enklare ärenden som faller inom ramen för föräldraskapspresumtion samt vid elektronisk bekräftelse.

Nya regler om rättsgenetisk undersökning

Förvaltningen ser positivt på att det blir klargjort i lagstiftning att Rättsmedicinalverket blir ansvarig aktör för rättsgenetiska undersökningar. Förvaltningen ser också positivt på att det blir staten som ska stå för kostnaderna för dessa undersökningar. Genom att det blir tydliggjort i lagstiftning behöver kommunerna inte genomföra upphandlingar eller upprätta avtal med andra aktörer.